

В. В. Коненко,

*к. е. н., старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*
ORCID ID: 0000-0002-1525-7736

С. М. Гайдено,

*к. е. н., доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*
ORCID ID: 0000-0002-0112-369X

Д. В. Соколов,

*старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*
ORCID ID: 0000-0002-3237-0095

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.5.102

СИНТЕЗ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

V. Konenko,

*PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Entrepreneurship
and business administration, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*
S. Haidenko,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship
and business administration, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

D. Sokolov,

*Senior Lecturer of the Department of Entrepreneurship and business administration,
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

SYNTHESIS OF METHODS OF ORGANIZATION OF EFFECTIVE COST MANAGEMENT OF ENTERPRISES

У статті запропоновано синтез моделей і методів інноваційно-структурних зрушень у системі управління витратами сучасного підприємства. Моделювання собівартості в системі управління витратами підприємства здійснено за двома напрямками: з формуванням прогнозової ціни та бюджетуванням витрат, що дозволяє виконати мотиваційну функцію управління витратами шляхом стимуляції підприємства до мінімізації витрат і забезпечує умови для його беззбиткового функціонування. Здійснено вибір ефективної моделі для побудови прогнозу витрат на основі основних критеріїв інформаційної придатності, проведено уточнення параметрів моделі. На основі отриманих даних проведено розрахунок критеріїв інформаційної та прогностичної придатності. Зроблено висновок про доцільність виділення центрів відповідальності в кожному сегменті процесу виробництва (основних, управлінських, збутових, обслуговуючих) і формування відповідних бюджетів з метою забезпечення контролю і оцінки діяльності з управління витратами на підприємстві.

Вдосконалено модель організації процесу бюджетування, яка відрізняється від традиційної зміною напрямку руху бюджетування не "зверху-вниз", а "знизу-вгору", що дозволяє забезпечити інвестування капітальних вкладень підприємств у заданому режимі.

The article substantiates the relevance of the research process efficient cost management business and in an uncertain market environment, which cause a limited working capital, problems with sales, of irregular payments, high tax burdens, hard social conditions that adversely affect the results of their work. The problems of cost management on the basis of innovations, introduction of modern technologies and integration of management of functions of expenses in the uniform information system of the enterprise which is a basis for tactical and strategic decisions are defined. With the synthesis of models and methods of innovation-structural changes in the cost management system of a modern enterprise is proposed. Modeling costs in the management costs of the

enterprise carried out in two ways — as forming forecasting for budgeting expenses, allowing to perform the function of cost management motivational, encouraging venture further minimize costs and ensure ichi conditions for its breakeven first performance and competitiveness. The choice of an effective model for building a cost forecast has been made based on the main criteria of information suitability, the parameters of the model were refined. Based on the obtained data, the calculation of information and prognostic suitability criteria was performed. The conclusion on expediency of allocation of the centers of responsibility in each segment of production process (the basic, administrative, sales, service) and formation of the corresponding budgets for the purpose of maintenance of control and an estimation of activity on management of expenses at the enterprise is made. Improved model of organizing the budgeting process, which differs from the traditional change in the direction of budgeting is not "top-down", but "bottom-up", which allows you to invest capital investments in a given mode. The formation of a general budget using a cost-oriented mechanism of financial management is recommended to carry out "from top to bottom", when the amounts of the main items are planned first and determine the result to be achieved by relevant units to ensure effective operation.

Ключові слова: підприємство, витрати, прогноз витрат, бюджетування, система управління витратами, моделювання собівартості, ефективність.

Key words: enterprise, costs, cost forecasting, budgeting, cost management system, cost modeling, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЗАВДАННЯМИ

Успішний розвиток вітчизняних підприємств в умовах підвищеної конкуренції та обмеженості ресурсів вимагає максимально ефективного управління витратами. Завдання, що виникають при цьому, вимагають принципово нових рішень про доцільність обсягу тих чи інших видів витрат. Основна увага в процесі управління витратами має бути зосереджена на забезпеченні їх оптимального розміру.

Рішення даних завдань дозволить створити підприємству певний запас міцності, збільшити його продуктивність, і, відповідно, розширити його можливості до захисту ринкових позицій, дозволить створити більший бюджет просування і збільшити прибуток за інших рівних умов, а також забезпечить необхідний рівень рентабельності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Специфіка управління витратами на підприємствах вже досить довго є областю дослідження вчених, проте до цих пір залишається актуальною. Про інтерес, який проявляють до управління витратами підприємств, свідчить наявність цілої низки публікацій, присвячених цій темі, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких варто відзначити праці Кизима М.О., Забродського В.А., Зінченка В.А., Копчака Ю.С. [4], Паянка Т.М., Лаговського В.В., Краєвського В.М. [6], Шваб А. [9]. Водночас, попри досить велику кількість наукових розробок з даної теми, недостатньо вивченими залишаються теоретичні та практичні аспекти сучасних концепцій управління витратами і результатами в діяльності вітчизняних підприємств.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Аналіз публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів підтвердив наявність ряду невирішених науково-практичних завдань в управлінні витратами підприємств. Не в повній мірі розкриті важливі методичні аспекти формування та функціонування ефективної системи управління витратами на сучасних підприємствах, тому що кожна з представлених концепцій розкриває тільки певну предметну область методів планування, обліку і аналізу витрат, при цьому не береться до уваги необхідність розгляду даних процесів з точки зору формування єдиної системи.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є синтез методів організації ефективного управління витратами підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Моделювання собівартості в системі управління витратами підприємства здійснюється за двома напрямками.

Перший напрям пов'язаний з формуванням прогнозної ціни, другий — з процесом бюджетування витрат. У рамках першого напряму пропонується механізм вибору моделі для побудови прогнозу витрат (рис. 1).

Вибір моделі для деяких видів витрат доцільно здійснити без розгляду кривої Гомперца і/або логістичної функції. Проведемо вибір кращої моделі на основі основних критеріїв інформаційної придатності. Суть методу кореляційно-регресійного аналізу полягає у визначенні оцінок кількісного впливу показників на досліджувану величину і побудові на цій основі залежності між ними, яка в загальному вигляді записується у вигляді деякої функції [7]:

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n) \quad (1).$$

Відмітимо, що наявність відхилень u неминуче. Це пояснюється наступними причинами (деякі показники незначно впливають на y , не включаються в рівняння):

1. Практично неможливо уникнути деякого виду помилок вимірювань, принаймні, в одній з змінних рівняння.
2. Теоретичне рівняння регресії може відрізнятися від побудованої залежності (так, наприклад, дійсна взаємозв'язок може бути нелінійною, в той час як побудована лінійна залежність між змінними).
3. Крім розглянутих, на досліджувану величину можуть впливати і випадкові чинники.
4. Всі спроби узагальнити людську поведінку повинні враховувати деяку невизначеність, чисто випадкову варіацію досліджуваних показників.

Основною метою регресійного аналізу є отримання теоретично обґрунтованого і статистично надійного точкового та інтервального прогнозів залежності змінної. Однак, відповідно до специфіки поставленого завдання, нас цікавить тільки точковий прогноз [2].

З метою побудови рівняння залежності для аналізу динаміки витрат на ЖКП, скористаємося однокроковим методом найменших квадратів (ІМНК).

Головна задача використання ІМНК — підібрати такі значення $\hat{a}_0$ і $\hat{a}_1$, які мінімізують суму квадратів відхилень $\hat{y}$ від y :

$$\min \left\{ \sum_{i=1}^n u_i^2 \right\} = f(\hat{a}_0, \hat{a}_1) \quad (2).$$

Рис. 1. Механізм вибору моделі для побудови прогнозу витрат

Застосування методу ІМНК можливо за умови, коли залишки (відхилення) розподілені по нормальному закону, тобто коли їх середнє значення дорівнює нулю, а дисперсія — постійна величина [3].

Для знаходження значень оцінюваних параметрів $\hat{a}_0$ і $\hat{a}_1$ знайдемо перші похідні від знайденого виразу по кожному з параметрів, прирівняємо їх нулю і вирішимо відносно $\hat{a}_0$ і $\hat{a}_1$.

Після елементарних перетворень отримуємо систему так званих нормальних рівнянь:

$$\begin{cases} n\hat{a}_0 + \hat{a}_1 \sum_{i=1}^n x_i = \sum_{i=1}^n y_i \\ \hat{a}_0 \sum_{i=1}^n x_i + \hat{a}_1 \sum_{i=1}^n x_i^2 = \sum_{i=1}^n x_i y_i \end{cases} \quad (3).$$

Інтерпретація оцінок можлива за таких умов:

1. Інші умови незмінні.
2. Кожна числова величина являє собою оцінку, яка, як правило, несе в собі помилку.

Для аналізу придатності моделі використовуються наступні показники:

1. Коефіцієнт парної кореляції. Цей коефіцієнт є показником відносної міри зв'язку між двома факторами і дає оцінку тісноти і напрямку зв'язку. Позитивне значення коефіцієнта свідчить про прямий зв'язок, а негативне — про зворотну.

$$r_{yx} = \frac{\text{cov}(x, y)}{\sqrt{\text{var}(x)\text{var}(y)}} = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (4),$$

$$-1 \leq r_{yx} \leq 1.$$

$$\text{де } \text{cov}(x, y) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) \text{ — коваріація}$$

між змінними x і y ;

$$\text{var}(x) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \text{ — дисперсія } x.$$

2. Загальна сума квадратів відхилень (SST):

$$\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \quad (5).$$

3. Сума квадратів відхилень (залишків) (SSE):

$$\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2 \quad (6).$$

4. Сума квадратів відхилень регресії (SSR)

$$\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2 \quad (7).$$

Таким чином:

$$SST = SSE + SSR$$

5. Загальна дисперсія:

$$\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n} = \sigma_{\text{обц.}}^2 \quad (9).$$

6. Дисперсія залишків:

$$\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{n} = \sigma_{\text{ош.}}^2 \quad (10).$$

7. Дисперсія, яка пояснюється регресією:

$$\frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{n} = \sigma_{\text{рег.}}^2 \quad (11).$$

Таким чином:

$$1 = \frac{\sigma_{\text{ош.}}^2}{\sigma_{\text{обц.}}^2} + \frac{\sigma_{\text{рег.}}^2}{\sigma_{\text{обц.}}^2} \quad (12).$$

Частина дисперсії залежної змінної, яка називається коефіцієнтом детермінації, визначається, виходячи з рівняння регресії [8].

Звідси, коефіцієнт детермінації (R^2) розраховується за формулами:

$$R^2 = \frac{\sigma_{\text{регр.}}^2}{\sigma_{\text{общ.}}^2} \quad (13),$$

$$R^2 = \frac{SSR}{SST} \quad (14).$$

Для R^2 справедливо: $0 \leq R^2 \leq 1$.

Для визначення частки варіації за рахунок неврахованих в моделі факторів розраховується коефіцієнт залишкової детермінації $1 - R^2$.

9. Середній квадрат похибки:

$$MSE = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2}{n - 2} \quad (15).$$

10. Середній квадрат регресії:

$$MSR = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{1} = SSR \quad (16).$$

Для перевірки адекватності моделі і її параметрів будемо використовувати наступні критерії:

$$1. F = \frac{MSR}{MSE} \quad (17).$$

Якщо виконується умова ($F_{\text{расч.}} > F_{(1, n-2, \alpha)}$), то гіпотеза про рівність $\hat{a}_1$ нулю відхиляється, тобто модель адекватна.

$$2. t_{\text{расч.}} = r_{yx} \cdot \sqrt{\frac{n-2}{1-r_{yx}^2}} \quad (18),$$

$$\text{або } t_{\text{расч.}} = r_{yx} \cdot \sqrt{\frac{n-2}{1-R^2}} \quad (19),$$

де $n-2$ — число ступенів свободи.

Якщо $|t_{\text{расч.}}| > t_{(v, \alpha)}$, то гіпотеза $H_0: r_{yx} = 0$ про відсутність кореляційного зв'язку між змінними відхиляється.

Для оцінки якості моделі будемо використовувати такі критерії:

1. Середня похибка прогнозу визначається формулою:

$$ME = \bar{u} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n u_i \quad (20).$$

Величина $ME \rightarrow 0$ при $n \rightarrow \infty$.

2. Дисперсія і стандартно відхилення залишків:

$$\text{var}(u) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (u_i - \bar{u})^2 = \sigma_u^2 \quad (21).$$

3. Середнє абсолютне відхилення:

$$MAD(u) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |u_i - \bar{u}| \quad (22).$$

3. Середній квадрат залишків:

$$MSE(u) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n u_i^2 \quad (23).$$

Або замість даного показника — суму квадратів залишків:

$$SSE = \sum_{i=1}^n u_i^2 \quad (24).$$

4. Середня абсолютна відсоткова похибка:

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{|u_i|}{y_i} 100\% \quad (25).$$

5. Середня відсоткова похибка апроксимації:

$$MPE = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{u_i}{y_i} 100\% \quad (26).$$

6. Середня абсолютна величина залишків:

$$MAE(u) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |u_i| \quad (27).$$

Незміщена оцінка істинного значення σ_u^2 для парної залежності розрахована за тією ж формулою, що і MSE :

$$\hat{\sigma}_u^2 = \frac{\sum_{i=1}^n u_i^2}{n - 2} \quad (28).$$

Для перевірки значимості параметрів a_0 і a_1 використовуємо t -критерій:

$$t_{\hat{a}_1} = \frac{\hat{a}_1}{\hat{\sigma}_{a_1}} \quad (29),$$

$$t_{\hat{a}_0} = \frac{\hat{a}_0}{\hat{\sigma}_{a_0}} \quad (30).$$

Якщо $|t_{\hat{a}_1}| > t_{(n-k, \alpha)}$, то гіпотеза $H_0: \hat{a}_1 = 0$ відхиляється.

Після визначення моделей, які достовірно описують зміни рівня витрат, проведемо уточнення параметрів моделі для повного ряду. На основі отриманих даних проведемо розрахунок критеріїв інформаційної та прогностичної придатності. Здійснимо вибір моделі, що найбільш точно описує тенденцію витрат [1].

На основі аналізу помилок обраної моделі, виявимо сезонну компоненту. Для цього розрахуємо середнє значення по кожному місяцю, знайдемо стандартне відхилення середніх значень, розрахуємо критерій Стюдента:

$$t_p = \frac{|\bar{s}|}{\sigma_{\bar{s}}} * \sqrt{n} \quad (31).$$

Порівнявши розрахункове значення критерію з табличним, визначимо значення сезонності. Якщо розрахункове значення більше табличного, сезонність вважається рівною обчисленому значенню, якщо менше — 0.

На рисунку 2 представлена модель організації процесу бюджетування підприємств.

Бюджетування капітальних вкладень вирішує наступне коло питань: виявлення потенційних проектів капітальних вкладень, калькулювання витрат і доходів, пов'язаних із здійсненням проекту, оцінка запропонованих проектів, складання бюджету капітальних вкладень [B1], переоцінка вже прийнятих проектів.

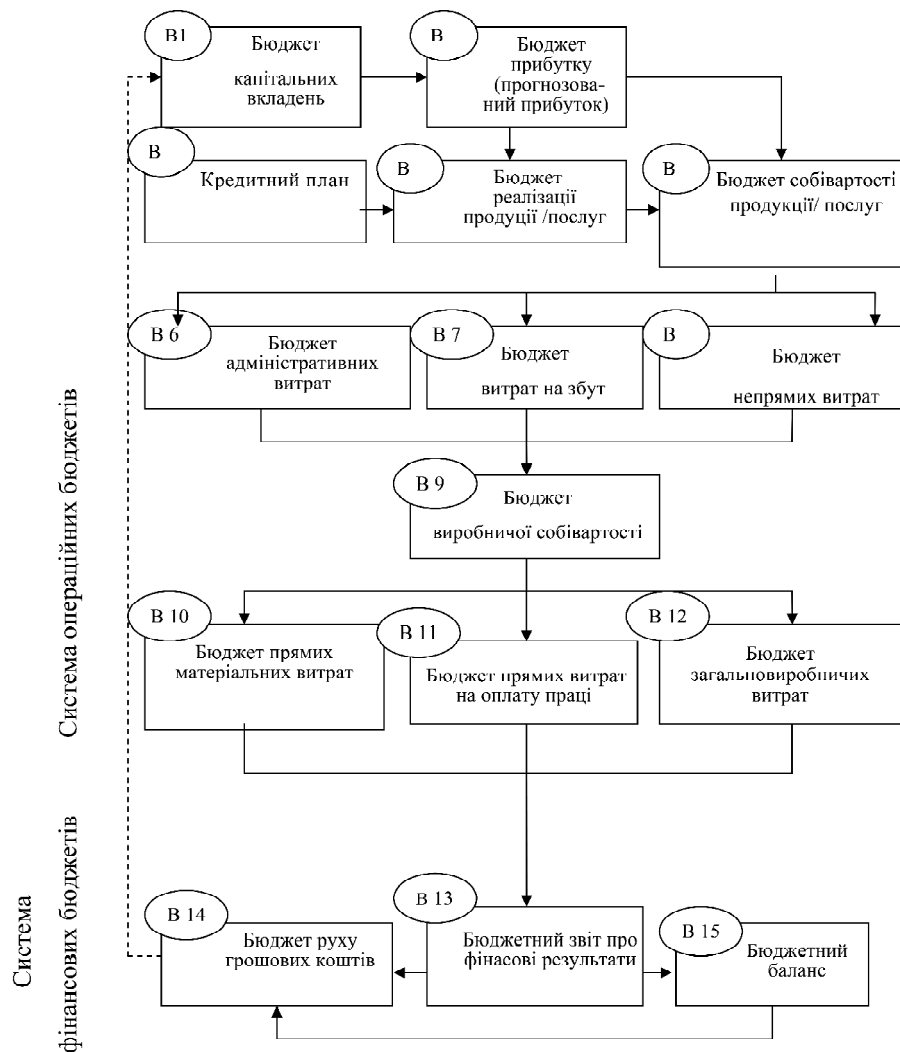
Бюджети капітальних вкладень [B1] є інформаційною базою для прийняття управлінських рішень про необхідні розміри чистого прибутку для покриття необхідних витрат на капітальні вкладення з урахуванням зовнішніх інвестицій, що направляються на розвиток підприємства.

Бюджет прибутків [B2] формується на основі бюджету капітальних вкладень і визначає планований розмір прибутку підприємства, необхідний для покриття витрат підприємства на капіталовкладення та оподаткування прибутку.

Для формування бюджету прибутку використовується формула:

$$\Pi_{\text{до оподаткування}} = \Pi_{\text{на капіталовкладення}} \times (1 + 0,2) \quad (32),$$

де $\Pi_{\text{до оподаткування}}$ — планований прибуток до оподаткування;
 $\Pi_{\text{на капіталовкладення}}$ — планові витрати на капітальні вкладення з урахуванням зовнішніх інвестицій.

Рис. 2. Модель організації процесу бюджетування підприємств

У бюджеті реалізації [В3] вказується прогноз збуту продукції / послуг в натуральному і вартісному вираженні. Цей бюджет являє собою прогноз майбутніх доходів і є основою для бюджетів витрат: в кінцевому підсумку витрати залежать від обсягу надання послуг, а обсяг встановлюється на основі обсягу реалізації.

Прогноз обсягу реалізованої продукції / послуг кожного виду може розроблятися відділом маркетингу підприємства на основі прогнозного обсягу і кредитного плану, який встановлює прогнозний обсяг неоплачених послуг, виходячи з величини прогнозованої дебіторської заборгованості (В4).

Обсяг виробництва не залежить від попиту, а тільки від виробничої потужності підприємства і є величиною умовно-постійною [5].

Ціна визначається на підставі статистичних методів. Оскільки собівартість залежить від багатьох чинників і завжди містить в собі певний елемент невизначеності, доцільно вказати максимально — та мінімально можливе і найбільш ймовірне її значення.

Таким чином, для формування бюджету реалізації продукції підприємства варто застосовувати комбінований метод, який використовує дві основні оцінки:

1. Статистичний прогноз на основі математичного аналізу.
2. Експертна оцінка, отримана відділом збуту та маркетингу.

Бюджет собівартості продукції (В5) формується на основі "Бюджету прибутків" і "Бюджету реалізації послуг" і являє собою прогноз собівартості.

З метою забезпечення контролю і оцінки діяльності з управління витратами на підприємстві доцільне виділення центрів відповідальності в кожному сегменті діяльності (основних, управлінських, збутових, обслуговуючих процес виробництва) і формування відповідних бюджетів.

Формування загального бюджету при використанні витратоорієнтованого фінансового механізму управління доцільно здійснювати "зверху вниз", коли суми для основних статей плануються спочатку і визначають результати, на який повинні вийти відповідні підрозділи.

Бюджети адміністративних витрат (В6) і витрат на збут (В7) є деталізованим планом поточних операційних витрат, відмінних від витрат, безпосередньо пов'язаних з виробництвом послуг, але необхідних для підтримки діяльності в цілому в майбутньому періоді. Розробка таких бюджетів потрібна для забезпечення інформації до підготовки бюджету виробничої собівартості, а також для цілей контролю цих витрат. Бюджет адміністративних витрат може бути складений на основі скоригованих фактичних даних за попередній період. Велику частину цього бюджету складають постійні витрати.

До бюджету витрат на збут (В7) включають витрати поточного характеру, пов'язані з реалізацією та маркетинговою діяльністю. Ці витрати доцільно поділити на постійні та змінні.

Бюджети непрямих витрат (В8) можуть бути сформовані аналогічно бюджету витрат на збут.

Інформаційною базою для формування бюджету виробничої собівартості (В9) є бюджети адміністративних витрат, витрат на збут та непрямих витрат.

Витрати на матеріали — це добуток норм витрат матеріалів на ціну цих матеріалів: вихідні дані беруть з бюджету потреби в матеріалах. Витрати на оплату праці визначають з бюджету прямих витрат на оплату праці. Загальновиробничі витрати переносять з відповідного бюджету, причому якщо на підприємстві застосовується директ-костинг, то на види продукції ці витрати не розподіляють, а включають загальною сумою в собівартість продукції, реалізованої за даний період.

У бюджеті прямих матеріальних витрат (В10) визначаються терміни закупівлі і кількість сировини, матеріалів і напівфабрикатів, які необхідно придбати для виконання виробничої програми. Використання матеріалів визначається виробничим бюджетом і передбачуваними змінами в рівні матеріальних запасів. Помноживши кількість одиниць матеріалів на їх закупівельні ціни, отримують бюджет закупівлі матеріалів. Попередньо розраховується норма витрат матеріалів а потім — бюджет прямих матеріальних витрат.

Збільшого витрати на матеріали на підприємствах є змінними, а тому потребу в матеріалах в натуральному вираженні можна розрахувати за наступною формулою:

$$M = H \cdot Q + M_k \quad (33).$$

де H — норма витрат на одиницю послуги;

Q — обсяг виробництва;

M_k — запас матеріалів на кінець періоду.

Проте, існують матеріали, витрати яких залежать не від обсягу випуску, а від тривалості періоду T (наприклад, допоміжні матеріали). В цьому випадку застосовується наступна формула:

$$M = H \cdot T \quad (34).$$

Обсяг закупівель дорівнює різниці між потребою в матеріалах і запасом, наявними на підприємстві на початок планового періоду:

$$Z = M - M_n \quad (35).$$

Для визначення вартості закупівель застосовується наступна формула:

$$C = Z \cdot C \quad (36),$$

де Z — обсяг закупок (в натуральному вираженні);

C — ціна.

Бюджет прямих витрат на оплату праці (В11) визначає необхідний робочий час у годинах, необхідний для виконання запланованого обсягу виробництва, що визначається множенням кількості одиниць на норму витрат праці в годинах на одиницю. Витрати праці в грошовому вираженні визначаються множенням необхідного робочого часу на різні часові ставки оплати праці. Витрати на оплату праці також розраховуються за центрами відповідальності, а потім зводяться в єдину форму. Важливо, щоб при цьому зберігся поділ на постійні і змінні витрати.

Бюджет загальновиробничих витрат (В12) являє собою деталізований план передбачуваних виробничих витрат, відмінних від прямих витрат матеріалів і прямих витрат праці, які повинні бути понесені для виконання виробничого плану в майбутньому періоді. Цей бюджет має дві мети: інтегрувати всі бюджети загальновиробничих витрат, розроблені менеджерами по виробництву і його обслуговуванню; акумулювати цю інформацію, надати дані для обчислення нормативів цих витрат на майбутній обліковий період. Загальновиробничі витрати включають в себе цехові витрати і витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Ці витрати можуть бути як змінними, так і постійними.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Синтез моделей і методів системи управління витратами підприємства дозволяє виконувати мотиваційну функцію управління витратами шляхом стимуляції підприємства до мінімізації витрат, що в довгостроковій

перспективі забезпечить умови для його беззбиткового функціонування.

Література:

1. Богацька Н. М., Кричевська О. А. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 655—658.
2. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія. Х.: Вид. дім "ІНЖЕК", 2013. 144 с.
3. Костецький В. В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. Галицький економічний вісник. 2010. № 4 (29). С. 135—145.
4. Костирко Л. А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: монографія. Луганськ: Ноулідж, 2012. 473 с.
5. Орлова В. К., Орлів М. С., Хома С. В. Фінансовий облік: навч. посібник. Ів.-Франківськ: Факел, 2009. 209 с.
6. Паянок Т. М., Лаговський В. В., Краєвський В. М. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія. К.: ЦП "Компринт", 2019. 426 с.
7. Поліщук М. П., Михайленко П. П. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник [Електронний ресурс]. Житомир: ЖІТІ, 2000. 172 с. — Режим доступу: buklib.net/books
8. Чаленко Н. В., Сенченко О. С. Шляхи забезпечення фінансової стабільності підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6 (157). С. 135—139.
9. Шваб Л. Економіка підприємства [навч. посібник]. К.: Каравела, 2007. 416 с.

References:

1. Bogatska, N. M. and O. A. Krychevska, (2016), "Organizational and economic mechanism of profitability of the enterprise", *Molodyi vchenyi*, vol. 12, pp. 655—658.
2. Kyzym, M. O. Zabrods'kyj, V. A. Zinchenko, V. A. and Kopchak, Yu. S. (2013), *Otsinka i diahnostyka finansovoi stijkosti pidpryiemstva* [Assessment and diagnosis of financial stability of the enterprise], *Inzhnek*, Kharkiv, Ukraine.
3. Kostec'kyj, V. V. (2010), "Essential-theoretical approaches to determining the financial support of the enterprise", *Ghalyckyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 4 (29), pp. 135—145.
4. Kostyrko, L. A. (2012), *Finansovyj mekhanizm staloho rozvytku pidpryiemstv: stratehichni oriientyry, systemy zabezpechennia, adaptatsiia* [Financial mechanism of sustainable development of enterprises: strategic guidelines, support systems, adaptation], *Noulidzh*, Luhans'k, Ukraine.
5. Orlova, V. K. Orliv, M. S. and Homa, S. V. (2009), *Finansovyi oblik* [Finance accounting], *Fakel*, Ivano-Frankivsk, Ukraine.
6. Paianok, T. M. Lahovs'kyj, V. V. and Kraievs'kyj, V. M. (2019), *Analitika ta prohnorozuvannia sotsial'no-ekonomichnykh protsesiv i podatkovykh nadkhodzen'* [Analytics and forecasting of socio-economic processes and tax revenues], *Komprynt*, Kyiv, Ukraine.
7. Polishchuk, M. P. and Mykhailenko, P. P. (2000), *Osnovy pidpryemnitskoi dialnosti* [Basics of entrepreneurship], *ZITI*, Zhytomyr, Ukraine, available at: buklib.net/books (Accessed 28 April 2021).
8. Chalenko, N. V. and Senchenko, O. S. (2014), "Ways to ensure the financial stability of the enterprise", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 6 (157), pp. 135—139.
9. Shvab, L. (2007), *Ekonomika pidpryiemstva* [Enterprise economics], *Karavela*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2021 р.